

RÓFUSZ FERENC

***Az utolsó vacsora* című
animációs film**

A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola *A bor „ízei”* témájú konferenciáján rendhagyó színfoltként egy filmvetítés is helyet kapott. A konferencia résztvevői Rófusz Ferenc: *Az utolsó vacsora* című tizenegyperces animációs filmjét tekinthették meg. A film 2019 szeptemberében elnyerte a legjobb animációs film díját az Argentínai Nemzetközi Keresztény Filmfesztiválon, majd 2020-ban a szakma szavazata alapján animáció kategóriában megkapta a Magyar Filmdíjat. Azóta is számos filmvetítés népszerűsíti az alkotást, amely különleges koncepción alapul, s 21. századi technológiával, 2- és 3D-animációval készült.

Az alábbiakban Rófusz Ferenc rendezőnek és Békési Sándornak, a film dramaturgjának a gondolatait olvashatják el kötetünk olvasói a koncepcióról, amely mentén létrehozták ezt az alkotást. Ezt követően pedig a rendező azon gondolatait közöljük, amelyeket a sapientiás filmvetítés alkalmával osztott meg a jelenlevőkkel az animációs film keletkezéstörténetéről.

A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola által üzemeltetett Duna-parti Iskola honlapon akár kötetünk

olvasói is megtekinthetik mind az animációs filmet, mind pedig Rófusz Ferenc Oscar-díjas filmrendező felvezető gondolatait (<https://dunapartiiskola.sapientia.hu/bor-izei-teologiaban-filozofiaban-eletunkben/sapientia-nap-20241>).¹

1. Az utolsó vacsora c. animációs film rendezői koncepciója

RÓFUSZ FERENC: Leonardo da Vinci *Az utolsó vacsora* című művének animációs festményfilmként történő feldolgozásával emléket szeretnénk állítani ennek a páratlan remekműnek.

Az egyetemes kultúra egyik legnagyobb kincsének animációs eszközökkel történő feldolgozásával, az örök és legszentebb történet teljesen újszerű megjelenítésével hivatott a film felhívni a figyelmet a freskó megállíthatatlan pusztulására. Leonardo da Vinci alkotása, az emberi mulandóságot jelképező kép ugyan elveszhet, eltűnhet, de a megváltás és a szeretet üzenete az egész emberiség számára közös és örök.

BÉKÉSI SÁNDOR: Leonardo híressé vált, utolsó vacsora témájú falfestményének megmozdításával a tervezett film három síkon kíván üzenetet közvetíteni:

- 1) kulturális,
- 2) vallási, és
- 3) teológiai szinten.

1. A film üzenetének első síkja a milánói Santa Maria delle Grazie kolostor refektóriumában

¹ A kisfilm megtekinthető Rófusz Ferenc hivatalos honlapján is: http://www.rofuszferenc.hu/Ferenc_Rofusz_Portfolio/Shortfilms/Shortfilms.html [2025. 02. 20.].

megmaradt, ugyanakkor mára már rohamosan pusztuló Leonardo-festmény. Az *utolsó vacsora* az évszázadok során annyira jelentős művé vált, hogy az európai kultúrának szimbolikus hordozójaként is tekinthetünk reá. Éppen ezért az animációs film azzal, hogy a már Vasari idején igen rossz állapotban lévő festményt szemmel látható módon kopásban, romlásban mutatja be úgy, hogy az a film végére teljesen lemállik a falról, azt hivatott megsiratni, hogy napjainkra Európában a klasszikus kultúra mennyire kikopott a köztudatból a szekularizáció során.

2. A film üzenetének másik síkja az épp ennek a festménynek témáját adó evangéliumi jelenet. A keresztyénség legjelentősebb eseményéről, az *eucharishtiának a szerzéséről* szólnak a képsorok, azonban nem úgy, ahogy például a *Da Vinci-kód* elhíresült regénye, illetve filmváltozata sugallja, hanem az Újszövetség eredeti görög szövege és a kétezer éves teológiai hagyomány értelmében. Az animációs film reális helyzetértékelése az, hogy a falfestménnyel – értsd a kultúrával – együtt kivész még a magukat európai keresztyéneknek tartók tudatából is a hit lényegét megfogalmazó evangéliumi jelenet.
3. De, és ez a „de” a harmadik síkja, ha tetszik *csavarja* az animációs film történetsszövése: ugyanis Leonardo festményének eredeti statikusságával ellentétben az utolsó vacsora helyszínét nemcsak Júdás, nemcsak a golgotai keresztre történő utalás nyomán Jézus, hanem a többi apostol is elhagyja. Ez azt fejezi ki, hogy az evangéliumi esemény természeténél fogva nem kötődik mulandó falhoz, mállo festékhez,

hanem a szó, a *logosz* révén mindaz az alapvető érték, ami a rombolás és pusztítás áldozatává válik, „három nap alatt” a falon kívül és a filmvásznon túl, a filmet végignézők és a mozit elhagyók szívében újra felépülhet.

2. *Az utolsó vacsora c. animációs film
keletkezéstörténete – Rófusz Ferenc szemszögéből*

Sok szeretettel köszöntök minden megjelent vendéget. Az utolsó vacsora az egyetemes kultúra lényegében egyik legnagyobb alkotása Leonardo da Vincitől. Jómagam ezt az animációs filmet már 1978-ban szerettem volna megcsinálni. Akkoriban a Pannónia Filmstúdióban dolgoztam, de hála Istennek elutasították a tervemet. Akkor még nem tudtam felfogni, hogy milyen nagy jót tettek velem, mert ha az akkori technikával/technológiával készítettük volna el a filmet, akkor egy sokkal gyengébb kvalitású művet tudtunk volna előállítani, mint negyven évre rá, napjainkban.

Nekem édesanyám volt a legnagyobb szponzorom, nagyon sokat köszönhetek neki, egyáltalán azt, hogy rajzfilmes lettem, művész lettem, mert ő a végtelenségig támogatott engem. Mindig azt mondta: „Ha valami mellett kitartasz, az előbb-utóbb meg fog valósulni.” Egyet nem mondott, hogy lehet, hogy csak negyven év múlva fog megvalósulni...

Mikor tehát negyven év elteltével ismét beadhattuk a filmtervünket egy pályázatra, és megkaptuk a támogatást a filmhez, akkor lényegében nem is tudtuk, hogy mire vállalkozunk, mert korábban nem „mozdítottunk meg” freskót animációban, sem én, sem senki a stúdióban, a környezetemből. Nagyon komoly

kihívás volt, hogy hűek tudjunk maradni Leonardo da Vincihez. Neki egyetlenegy képben kellett megfogalmaznia a mondanivalót, nekünk viszont nagyon nagy szerencsénk volt, mert tizenegy percben hangozhatott el Jézus Krisztus monológja, így értelemszerűen sokkal érdekesebbé tudtuk azt tenni. Az a turista, aki nem ismeri az utolsó vacsora vallási mondanivalóját és annak képi megfogalmazását, az bemegy, megnézi Leonardo da Vinci utolsó vacsoráját, és fogalma sem lesz arról, hogy mit is ábrázol a freskó, miről is van szó.

Viszont ha esetleg ezt a filmet megnézi valaki, mielőtt a freskót megtekinti, az egészen más élménnyel térhet haza a freskó megtekintését követően.

Mi a feleségemmel kétszer néztük meg a freskót, mielőtt elkezdtünk dolgozni a produkción, és ennek során megdöbbenve szereztünk tudomást róla, hogy 1943-ban a brit légierő lebombázta Milánót, és bombatalálat érte a refektóriumot is, ahol a freskó található. Iszonyatos pusztítást végzett a bombázás, maga a belső ebédlőrész teljesen romba dőlt. Mi maradt meg? Csak az a falrész, ahol a freskó van, az viszont a bombázás után le lett takarva egy teherautóponyvával, s pár év múltán nyúltak csak hozzá, addig homokzsákokkal rakták körbe. Ez sem tett jót a remekműnek.

Mindehhez fontos még tudni azt is, hogy Leonardo da Vinci amúgy kísérletező ember, feltaláló volt, és ő nem úgy készítette a freskókat, mint Michelangelóék, hanem olyan anyagokat használt, melyek a vakolatba nem szívódtak be. Még élt da Vinci, amikor kiderült, hogy elkezdd leperegni a freskó. Biztosan vannak sokan, akik a freskót mostanában látták: ők is szemtanúi lehettek, hogy nagy foltokban csak alapszínnel van már aláfestése a freskónak, noha a szakemberek mindezt megpróbálnak, hogy ezeket a lepergő részeket

visszarakják-visszaragasszák (mi ezt is megkíséreltük a filmben illusztrálni). Aki teheti, nézze meg a freskót, mert előbb-utóbb csak foltokban fog látszani az eredeti mű számos része.

A 2020 szeptemberére tervezett budapesti 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus 2020-ra tervezett programjában ott szerepelt az animációs film levetítése is, amelyre a Puskás Arénában, a záró szentmise napján került volna sor. Azonban a pandémia megghiúsította ezt a lehetőséget. Ennek ellenére voltam olyan szerencsés, hogy még a járvány előtt nyolcvan bíborosnak levetíthettem a filmet, akik az Országház részéről kaptak meghívást erre a vetítésre. Én minden filmemből, amelyben dialógus van, rögtön készítek egy magyar verziót, de egy angol verziót is. A bíborosoknak az angol verziót vetítettük le, és meglepődtünk azon, hogy mekkora sikere volt a körükben a filmnek: több bíboros azonnal megkeresett bennünket azzal, hogy milyen jó lenne, ha a film elérhető lenne spanyolul, franciául, németül, olaszul... is, s hogyan lehetne ezt kivitelezni? Erre nagyon egyszerű volt a válasz: szinkronizálni kell a filmet. Akkor az volt a terv, hogy ezt a filmet fogják egy-egy USB-n ajándékozni a kedves vendégeknek az eucharisztikus kongresszuson, de sajnos közbejött a covid-19-járvány, és elmaradt a rendezvény. Amikor pedig később mégis megtartották, akkor már egészen más program lett hozzá szerkesztve.

Én azonban azóta is minden alkalmat megragadok, hogy a film segítségével ismertebbé tegyem *Az utolsó vacsora* üzenetét; ahol tudjuk, mindig levetítjük. Iskoláktól kezdve zsinagógákon át már számos különböző helyen tartottunk vetítéseket, ezek sorát gazdagítja most a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola.

Leonardónak volt egy nagyon igaz mondása: „... ami az emberekben jó – elmúlik, de nem így a művészetben”. Ebben igaza volt neki, hiszen a festményét ötszáz évvel ezelőtt festette, és még mindig láthatjuk ezt a remekművet.

Az utolsó vacsorát életre keltő animációs filmünket egyébként három évig készítettük. Fontos hangsúlyoznom, hogy ez a film ez egy nagyon nagy csapatmunka gyümölcse. Jómagam kitalálhattam a koncepciót, de egyes-egyedül nem tudtam volna megalkotni. Ehhez körülbelül hat-hétezer rajzot kellett elkészítenünk. Az animációs szakembereken kívül mások mellett köszönet illeti a zeneszerzőt, Pacsay Attilát (aki a közelmúltban a *Semmelweis* c. életrajzi filmdráma zenéjét is megkomponálta). Nagyon régóta dolgozom vele; ennél a filmnél el tudtuk azt érni, hogy kötőt írhatott, és élő zenével vettük föl a hanganyagot, ami nagyon nagy hatással volt a produkcóra. A hangmérnökömet, Madácsi Imrét is szeretném kiemelni, aki lényegében az egész golgotai részt majdhogynem úgy kidolgozta, mintha rádiójátékban hallanánk. Széles Tamás színészt szeretném még megemlíteni, aki Jézus hangját adja, s akiről számomra csak később derült ki, hogy ő teológiát is tanult, nemcsak a Színház- és filmművészeti Egyetemet végezte el – vannak ilyen véletlen találkozások. De amit még egyszer hangsúlyoznék: hogy egy ilyen film elkészítése csapatmunka.

Végül köszönöm, hogy ennyien részt vettek ezen a vetítésen, a Sapientia Főiskola konferenciáján.

